

УЧАСТЬ ДУХОВЕНСТВА ГКЦ У ПІДГОТОВЦІ ТА ПРОВЕДЕННІ «КАТОЛИЦЬКОЇ АКЦІЇ» В ГАЛИЧИНІ

Ключові слова: Галичина, Греко-католицька церква, духовенство, Католицька акція, єпископ, митрополит, українські молодіжні організації та товариства.

Ключевые слова: Галичина, Греко-католическая церковь, духовенство, Католическая акция, епископ, митрополит, украинские молодежные организации и общества.

Key words: Galizia, Greek-catholic church, clergy, Catholic action, bishop, priest, Ukrainian youth organizations and societies.

Розмаїття політичних партій та організацій, діяльність широкого спектру різних релігійних конфесій стали незмінним атрибутом становлення громадянського суспільства в Україні. В той же час переважна більшість цих партій та об'єднань використовують молодь у своїх чисто меркантильних інтересах, забуваючи про необхідність формування в них моральних та духовних якостей.

В цьому контексті особливої актуальності набуває вивчення досвіду Греко-католицької церкви в організації молодіжного руху «Католицька акція» та створення українських молодіжних товариств, які в основу своєї діяльності ставили питання християнської моралі, патріотизму та відповідальності.

Мета дослідження полягає в науковому аналізі форм та методів роботи греко-католицького духовенства серед української молоді, створення та підтримки молодіжних товариств, намагання направити їх діяльність у контексті виховних засад церкви, вберегти молодь від раннього радикалізму та екстремізму.

Об'єктом дослідження є Греко-католицька церква.

Предметом дослідження виступає діяльність церкви серед української молоді в організації Католицької акції.

Питанню аналізу виховних систем, які практикувалися в Галичині в другій половині XIX — першій третині XX ст., присвячено чимало праць, особливо представниками педагогічної науки. Водночас недостатньо приділено уваги ролі Греко-католицької церкви у формуванні християнської моралі шляхом створення українських клерикальних молодіжних організацій.

Досліджувана проблематика не набула предметного наукового аналізу. Її дослідження обмежувалися низкою статей і публікацій науково-популярного та епізодичного змісту самих організаторів та учасників молодіжних товариств у Західній Україні. В сучасний період частково займалися І. Андрухів [1], А. Грицан [2], В. Марчук [3], І. Рудянин [4], Б. Савчук [5; 6]. Внесок ГКЦ у виховання української молоді Галичини вивчали С. Скрипнікова [7]. Ю. Щербяк досліджував концептуальні засади освітньої доктрини ГКЦ в XX столітті [8]. У. Яцишин розглядав внесок Української греко-католицької церкви у виховання патріотичного світогляду Галицької молоді [9]. В той же час відсутні ґрунтовні наукові дослідження про створення та діяльність під керівництвом ГКЦ українських молодіжних клерикальних організацій в Західній Україні в міжвоєнний період.

УГКЦ відіграла помітну роль і в реалізації християнських моральних норм через українські молодіжні товариства. Зокрема, наприкінці XIX — на початку XX ст. греко-католицьке духовенство в різних формах тісно співпрацювало з «Марійськими дружинами», «Соколом» та «Пластом», в рядах яких напередодні Першої світової війни налічувалося понад 120 тис. членів [10].

Всі вони, за винятком товариства «Січ», яке було під впливом Української радикальної партії, проводили виховну роботу під гаслом «Бог і Україна».

У перші повоєнні роки, незважаючи на утиски польського уряду, майже всі українські товариства, за винятком «Січі», відродили свою діяльність. Стосовно «Січі», то уряд, через їх надмірну політизацію і радикалізм, всіма можливими способами перешкоджав їх відновленню і зростанню рядів, вважаючи їх «неблагонадійними» й «антидержавними». Тому, фактично наприкінці 1924 р. товариство припинило своє існування [11, с. 44].

На його основі в березні 1925 р. було створене нове товариство «Луг» (голова Р. Дашкевич), яке продовжувало традиції «Січі», однак намагалося бути аполітичним [11, с. 60].

Крім того, «Луг» не так категорично ставилося до співпраці із духовенством, як це мало місце в «Січі», до якого, за словами «духовного батька» «Січі» — адвоката К. Трильовського,

«було замкнено вступ попам» і тим «звільнено Січі від попівського і клерикального впливу» [11, с. 40].

Особливо значну допомогу в подоланні урядових перепон у питанні відновлення діяльності та матеріальному сприянні надавало греко-католицьке духовенство й особисто митрополит «Соколу» та «Пласту». Так, митрополит у січні 1924 р. надав «Соколу» матеріальну допомогу для викупу й обладнання спортивного комплексу [12, с. 523].

Про тісну співпрацю духовенства із цим товариством свідчать численні донесення із населених пунктів поліцейських постанцій. Наприклад, у донесенні за грудень 1927 р. говорилося, що в с. Босари Тернопільського воєводства о. С. Матковський заснував у селах своєї парафії сокільські товариства, а в своїх виступах на зборах товариства критикував політику польського уряду стосовно українців. Аналогічно характеризувала поліцію й діяльність бережанського священика о. Е. Бачинського, який підтримував місцевий осередок «Сокола» [13].

У донесеннях за червень 1928 р. на ім'я старости Підгаєцького повіту говорилося, що в селах священики і дяки залучають сокольську молодь до вшанування пам'яті борців за волю України [14, с. 73–74].

Необхідно відзначити і той факт, що довгий час верховним сокільським духовником був о. І. Гриньох [15].

Особисто митрополит А. Шептицький великі надії покладав на «Пласт», в якому була добре налагоджена освітньо-виховна робота. Крім того, в цьому товаристві виховниками та наставниками працювало й чимало досвідчених педагогів й студентів. Зокрема, для проведення вишколу як новаків, так і пластунів митрополит подарував у своєму маєтку в Підлютому, що в Карпатах, 50 га площі під табір, а також надав грошову й матеріальну допомогу для облаштування табору. І саме завдяки цій допомозі уже навесні 1926 р. розпочав свою діяльність найбільший в Галичині пластовий табір. А в 1928 р. митрополит надав просторий будинок-санаторій у Підлютому, де щороку проходили вишкіл до 80 новаків, готуючись стати членами «Пласту» [16].

Крім того, за сприяння о. Т. Войнаровського було засновано пластові табори на горі Сокіл у Карпатах. А на «дачі» священика В. Глібовецького під Чорногорою пластова молодь завжди знаходила притулок під час мандрівок по Гуцульщині

[5, с. 219]. Митрополит А. Шептицький постійно контактував з головою Верховної пластової комісії і засновником «Пласту» О. Тисовським, на просьби якого і надавав необхідну матеріальну допомогу [17].

Пластове товариство користувалася підтримкою греко-католицького духовенства і в парафіях. Часто священники виступали в ролі пластових опікунів. Наприклад, завдяки зусиллям о. А. Добрянського був збережений і кілька років добре розвивався «Пласт» у Бучацькій гімназії (Тернопільське воєводство). А після відмови дирекції Снятинської гімназії (Станіславське воєводство) створити пластову організацію її учні почали проводити напівлегальну пластову діяльність під проводом о. Ю. Проца [18].

Але оскільки чимало старших пластунів були нелегальними членами ОУН або тісно співпрацювали з нею, а також були залучені до антидержавних акцій саботажу, то за рішенням Львівського повітового старства від 26 вересня 1930 р. діяльність товариства була заборонена [11, с. 59].

Чимало членів товариства перейшли до гуртків «Католицької акції української молоді» (КАУМ), що почали створюватися напочатку 1931 р.

Тут необхідно відзначити, що ідею «Католицької акції» ще в 1905 р. започаткував папа Римський Пій Х, закликавши у своїй енцикліці всіх католиків до світського апостольства [19].

Трагічні наслідки першої світової війни, кардинальні зміни у світі, поширення різних ідеологій змусили нового папу Пія ХІ надати «Католицькій акції» нового спрямування, перш за все, відвернути вірних від насильства та повернути їх до дотримання християнських чеснот. Ці завдання було викладено в енцикліці папи Римського від 23 грудня 1922 року [20]. Після запровадження конкордату питання «Католицької акції» неодноразово обговорювалося в Апостольській Столиці та Галицькій митрополії, а 10 червня 1928 р. у «Новій зорі» появилася стаття «Про політичні і соціальні завдання Української Католицької Акції», в якій наголошувалося, що релігійний рух повинен допомогти українському громадянству вийти з глибокої духовної кризи [21].

Упродовж 21–29 жовтня 1929 р. у Ватикані проходила конференція греко-католицького єпископату, присвячена Като-

лицькій Акції, в якій взяли участь митрополит А. Шептицький, єпископи Г. Хомишин та Й. Коциловський. На засіданні обговорювалося питання організації керівного органу, який мав би координувати розвиток Католицької Акції в Галичині, а також роль єпископів у її поширенні на теренах єпархій Галицької провінції [22].

У червні 1930 р. у Познані відбувся Перший крайовий Євхаристійний Конгрес за участю галицьких ієрархів ГКЦ, на якому було обговорено хід Католицької Акції на теренах Польщі [23, с. 30]. А 3 січня 1931 р. на конференції у Львові галицькі ієрархи затвердили статут Католицької Акції для її поширення на теренах Східної Галичини, який опублікувала газета «Мета».

Оскільки в 1933 р. виповнювалося 1900 років з дня безкровної Голгофської Жертви Сина Божого Ісуса Христа, то 1933 р. було оголошено Ватиканом «Роком Ісуса Христа».

У статуті «Католицької акції» відзначалося, що її метою є «підготувати, творити і гуртувати католицькі товариства для цілей світського апостольства, для поглиблення та поширення, впровадження в чин й охорону католицьких засад у житті одиниці, родини та суспільства, згідно з наукою Католицької Церкви і вказівками Апостольської Столиці» [24].

Таким чином, «Католицька акція» мала поєднати в собі як світські, так і релігійні завдання. Зокрема, наголошувалося на двох головних моментах у процесі здійснення руху: особистій досконалості та активній участі в удосконаленні суспільного співжиття. Відповідно, розвиток «Католицької акції» відбувався у трьох взаємопов'язаних напрямках: релігійному, соціальному, національному, які пропагували боротьбу за єдність життя, збереження і розвиток духовного й фізичного розвитку людини.

1 березня 1933 р. ієрархи ГКЦ звернулися до духовенства і мирян краю з відозвою, в якій закликали їх взяти активну участь у «Католицькій акції», що мала тривати з 2 квітня 1933 р. до 2 квітня 1934 р., а також у загальногалицькому святі «Українська Молодь — Христові» (УМХ), яке мало відбутися 6, 7 і 14 травня. Владики закликали духовенство й світську інтелігенцію створювати в парафіях «кружки» Католицької Акції та проводити підготовку до свята УХМ, вивчаючи історію ГКЦ, її святих, релігійні традиції та звичаї [25].

Програмою свята передбачалося провести 6 травня посвячення прапорів делегацій, молебні та сповідь учасників в усіх церквах Львова, а 7 травня мали відбутися спільне Богослужіння та Святе Причастя на площі «Сокола-Батька», маніфестація делегацій вулицями Львова до площі перед собором св. Юра, де учасники свята мали скласти перед ієрархами ГКЦ присягу на вірність Ісусу Христу. Через тиждень, 14 травня, мала присягнути у своїх парафіях та молодь, яка з різних причин не змогла приїхати до Львова 6–7 травня. Таким чином, як відзначалося у зверненні Оргкомітету, свято «УХМ» мало об'єднати всіх віруючих українців у «непоборну стіну для захисту Христової віри», а також «скріплення релігійних і моральних основ його існування» для «побідного проходження його історичної Голгофи» [26].

У святі 6–7 травня взяло участь понад 60 тис. молодих українців з різних куточків Галичини. Як писала одна з польських газет, більшість польського громадянства Львова розгубилася від побаченого, оскільки для них було несподіванкою, що «українці потрапили зорганізувати свято, дати докази своєї карності і своєї високої національної свідомості» [27].

14 травня присягу на вірність Ісусу Христу склала молодь в усіх парафіях Галичини, а 20 травня (суботу) Львівська шкільна кураторія навіть звільнила учнів-українців від занять в школах (Закон «Про товариства» 1932 р. забороняв участь учнів у будь-яких масових заходах без дозволу Шкільної кураторії), щоб і вони склали присягу. Таким чином, у святі «УМХ» взяла участь майже вся українська молодь, за винятком окремих осередків радикальних «Каменярів» та оунівського «Юнацтва».

Така масова підтримка та участь у святі українського громадянства переконливо показала, що саме Церква, а не будь-які політичні партії, користується широким авторитетом і довірою серед населення і що «саме християнство може стати тією консолідуючою морально-виховною інституцією, яка приведе український народ до моральної обнови й до нового життя» [28].

Свято «УМХ» мало важливе політичне значення, яке підняло престиж і моральний дух українців Галичини, в умовах польської окупації; створило сприятливий ґрунт для процесу національного єднання задля досягнення кінцевої мети — державної самостійності України. Воно, за словами першого глави

уряду ЗУНР д-ра К. Левицького, стало тим «живчиком, який... обнови́в мораль життя української молоді... на службу для свого народу» [28].

Важливе значення свята «УМХ» полягало і в тому, що воно започаткувало масове створення у парафіях Галичини гуртків під керівництвом священиків, які з благословення митрополита А. Шептицького 14 липня 1933 р. об'єдналися в молодіжну релігійну організацію — «Католицька акція української молоді» (КАУМ) [29].

Однак, масовість свята «УМХ» змусила владик ГКЦ надати новоствореній організації не лише релігійного, а й світського характеру. Тому, в грудні 1933 р. гуртки «Католицької акції» було перейменовано в «Католицьку асоціацію української молоді» (КАУМ), а також створено координаційну раду — Генеральний Інститут Католицької Акції (ГІКА), до складу якого увійшли як релігійні, так і відомі в Галичині світські особи. Зокрема, президентом ГІКА, за рекомендацією Андрея Шептицького, було обрано члена Головного Виділу «Просвіти» та УНДО Маркіяна Дзеровича, а директором — Романа Гайдука [30].

Богослови ГКЦ ототожнювали страдницьку долю України із Голгофськими стражданнями Ісуса Христа. Тому вважали, що оновлення християнського світу можливе через оновлення у вірі до Ісуса Христа і, перш за все, української молоді. «Наше молоде покоління, — говорилося в одній із статей, — жде величне й почесне завдання — обнови́ти Христовою ідеєю Українську Націю, а через неї й інші народи, що в погоні за матеріальними добробутами затримали духовні цінності та зійшли на шлях новочасного поганства» [31, с. 40].

Участь молоді в гуртках КАУМ мала сприяти формуванню особистості. Як наголошувалося в програмних документах, «член КАУМ — це лицар Христа... це неустрашимий борець за українську правду, це українець-націоналіст» [32, с. 8].

Таким чином, на гуртки КАУМ покладалося завдання виховати новий тип свідомого українця-патріота, який мав уособлювати в собі риси «правдивого християнина, солідного фактивця і зразкового громадянина». Як «правдивий християнин», він мав глибоко усвідомлювати, що Христова віра є «коренем його життя, яка дає підстави його існуванню і його творчості» [32, с. 11].

Виховання «солідного фахівця» було тісно взаємозв'язане з вихованням «правдивого християнина», оскільки основними складовими було, перш за все, дотримання ним Божих Заповідей, пошанування і допомога батькам, добросовісне виконання своїх фахових і громадських обов'язків. Саме з метою набуття певних фахових навиків при гуртках КАУМ діяли різні фахові курси з «основ рукоділля та ведення домашнього господарства».

Як «взірцевий громадянин» член КАУМ мав поєднувати в собі риси «правдивого християнина» та «солідного фахівця» і, відповідно, бути «людиною конкретної справи та активної дії, позбавленою рабської психології». А досягнення такого статусу вважалося «ідеалом християнства», а статусу «вільного українця» — головною метою КАУМ. Тому, як відзначалося в програмному документі КАУМ, «українець, що його виховаємо на християнсько-націоналістичному світогляді, буде правдивим громадянином — націоналістом». Для такого громадянина виконання свого обов'язку перед Україною і народом ніколи не буде примусом чи «актом ласки», а «звичайною природною повинністю, за яку ані похвали, ані ніякої нагороди він ждати не буде» [33].

Робота в гуртках КАУМ носила в основному просвітницько-культурологічний характер. Головними виховними формами були: молитва, дотримання святих Таїнств (сповіді, причастя, шлюбу), участь у богослужіннях, у релігійних бесідах та диспутах, читання та обговорення релігійної літератури, аматорські вистави на релігійну тематику, влаштування святкових концертів, присвячених релігійним святам, вивчення історії Церкви та життєпису святих тощо. Особлива увага членів гуртків КАУМ зверталася на ліквідацію неписьменності серед мешканців населеного пункту та антиалкогольну пропаганду. У цих питаннях члени КАУМ активно співпрацювали з «Просвітою». «Рідною школою» та антиалкогольним товариством «Відродження».

Кожного року, 7 травня, члени гуртків КАУМ влаштовували «Річне свято КАУМ», що було своєрідним звітом проведеної за рік роботи. До програми свята входило спільне богослужіння та прийняття всіма членами святих Таїнств сповіді й причастя, після чого в приміщенні хати-читальні «Просвіти» відбувався святковий концерт за участю членів гуртка КАУМ [34].

Спершу діяльність КАУМ було започатковано у Львівській архієпархії, головою якої, за згодою митрополита А. Шептицького, було призначено інженера А. Мельника. Упродовж 1933–1935 рр. гуртки КАУМ поширилися на території Перемишльської єпархії і частково — на Станіславщині. Слід відзначити, що через особисту позицію станіславського єпископа Григорія Хомишина КАУМ тут не знайшла належної підтримки, а в протестагу їй було створено товариство «Скала».

З метою підготовки інструкторів-виховників, у Львові в 1934 р. було відкрито інструкторські курси, на двотижневе навчання до яких залучалися й світські особи з населених пунктів за рекомендаціями місцевих парохів. А влітку 1935 р. для них було започатковано і перший табірний вишкіл, що відбувся в с. Сокіл поблизу стародавнього Галича.

Інформаційне висвітлення діяльності КАУМ забезпечував друкований орган товариства — часопис «Українське Юнацтво» (1933–1939 рр.), а методичні рекомендації з проведення освітньо-виховних заходів на кожний місяць, доведення розпоряджень центрального керівного органу здійснювалося через інформаційний додаток до часопису під назвою «Готовсь» (1935–1937). За рекомендацією митрополита духовним опікуном КАУМ до квітня 1937 р. був архієпископ І. Бучко [12, с. 507–510].

Таким чином, «Католицька акція», приурочена відзначенню 1900-річчя голгофської Жертви Ісуса Христа, завдяки активному сприянню ієрархів та духовенства УГКЦ перетворилася у масовий рух, до якого прилучилася майже вся молодь Галичини. Свідченням такої масовості було залучення молоді краю до клятви у «Рік Ісуса Христа» жити Його заповідями та переростання гуртків «Католицької акції» в товариство під назвою «Католицька асоціація української молоді».

«Католицька акція», а особливо свято «Українська молодь Христові», що відбулося в травні 1933 р., переконливо засвідчили, що саме християнська мораль є тим головним виховним чинником, на основі якого можна об'єднати українську молодь і створити ідеальну молодіжну організацію, зародком якої і стала КАУМ — Католицька асоціація української молоді.

Джерела та література

1. Андрухів І. Українські молодіжні товариства Галичини. 1861–1939. — Івано-Франківськ. 1995. — 72 с.
2. Грицан А. В. Просвітня зоря Прикарпаття. Нариси про історію товариства «Просвіта» на Прикарпатті між двома світовими війнами (1921–1939 рр.). — Івано-Франківськ: Сіверсія, 2000. — 180 с.
3. Марчук В. Церква, духовність, нація. Українська греко-католицька церква в суспільному житті України ХХ ст./ Прикарпатський університет імені Василя Стефаника. — Івано-Франківськ: Плай, 2004. — 464 с.
4. Рудянин І. Участь греко-католицьких священників у роботі громадських організацій Східної Галичини у ХІХ — на початку ХХ ст. // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. — 2008 р. № 11. — С. 25–29.
5. Савчук Б. Український пласт. 1911–1939. — Івано-Франківськ: Лілея — НВ, 1996. — 272 с.
6. Савчук Б. Просвітницька та соціально-економічна діяльність українських громадських товариств у Галичині (остання третина ХІХ ст. — кінець 30 рр. ХХ ст.). — Івано-Франківськ, 1999. — 226 с.
7. Скрипнікова С. В. Основні принципи католицького сімейного виховання // «Наука. Релігія. Суспільство» № 4'2009. — С. 161–167.
8. Щербяк Ю. Концептуальні засади освітньої доктрини Української греко-католицької церкви в ХХ ст. / Ю. Щербяк. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2006. — 588 с.
9. Яцишин У. Внесок Української греко-католицької церкви у виховання патріотичного світогляду Галицької молоді // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. Збірник наукових праць НУ «Львівська політехніка». — Випуск 21, 2009. — С. 185–195.
10. Назарович М. Організація Українських Січових Стріл // Тернопіль. — Тернопіль. — 1995. — Ч. 4. — С. 61–65.
11. Андрухів І. О. Західноукраїнські молодіжні товариства «Сокіл», «Січ», «Пласт», «Луг». — Івано-Франківськ, 1992. — 80 с.
12. Трофим'як Б. Гімнастично-спортивні організації у національно-визвольному русі Галичини (друга пол. ХІХ — перша пол. ХХ ст.). — Тернопіль: Економічна думка, 2001. — 695 с.
13. Державний архів Тернопільської області. — Ф. 231. Тернопільське воєводське управління. — Оп. 1. — Спр. 951. — Арк. 82.
14. Трофим'як Б. Є. Фізичне виховання і спортивний рух у Західній Україні (з початку 30-х років ХІХ ст. до 1939 р.). — К.: ІЗМН, 1997. — 424 с.
15. Державний архів Тернопільської області. — Ф. 231. Тернопільське воєводське управління. — Оп. 1. — Спр. 3066. — Арк. 64.
16. Бучацький О. Альбом столових маєтків греко-католицької митрополії // Мета. — Львів. — 1932. — 21 лютого. — С. 13.

17. У нашого великого добродія // Молоде життя. — Львів. — 1929. — 15 грудня. — С. 12
18. Державний архів Івано-Франківської області — Ф. 2. Станіславське воєводське управління. — Оп. 1. — Спр. 319. — Арк. 265.
19. Католицька акція і світське апостольство // «Правда». — Львів, 1931. — Серія 1. — Ч. 18. — С. 8.
20. Нова зоря. — 1928. — 24 травня.
21. Там само. — 10 червня.
22. Центральний історичний архів України у м. Львові. — Ф. 201. — Оп. 4 в. — Спр. 503. — Арк. 1–8.
23. Васьків А. Греко-католицька церква і діяльність Католицької Акції в Східній Галичині (30-ті роки XX століття) // Історія релігій в Україні. Тези повідомлень IV круглого столу. (Львів, 9–10 травня 1994 р.). — Київ — Львів, 1994. — С. 30 (30–33).
24. Статут Католицької Акції // Нова зоря. 1931. — 16 серпня
25. Нива. — Львів, 1933. — Березень.
26. Нова зоря. — 1933. — 30 квітня.
27. KurierWilenski. — 1933. — 16 травня.
28. Левицький К. Хто побідив // Діло. — 1933. — Ч. 125. — С. 4.
29. Нива. — 1933. — Жовтень.
30. Католицька Акція. — Львів, 1934. — Червень.
31. Глібовицький В. «Туго ніка!» (Цим побидиш!) // Українське Юнацтво. — 1937. — Ч. 3. — С. 39–41.
32. Завдання членів КАУМ у громадській праці // Готовсь. Листок КАУМ. — Львів, 1936. — Ч. 2. — С. 8.
33. Завдання членів КАУМ у громадській праці // Готовсь. Листок КАУМ. — Львів, 1936. — Ч. 3. — С. 11–12.
34. З організаційного життя української молоді // Українське Юнацтво. Ілюстрований журнал української молоді. — Львів, 1934. — Ч. 6. — С. 14–15.

Анотації

Пылыпив И. В. Участие духовенства ГКЦ в подготовке и проведении «Католической акции» в Галичине.

В статье отражено участие Греко-католического духовенства в 30-х гг. XX ст. в создании массового молодежного движения, именуемого «Католическая акция», и формировании христианской морали среди украинской молодежи.

Pylypiv I. B. The role of clergy of the Greek Catholic Church in preparation and administering of the «Catholic Action» in Galizia.

This article examines the role of Greek-catholic clergy in 1930s in creation of mass youth movement in Galizia called «Catholic action» and formation of Christian morals among Ukrainian youth.